

Sociologie Românească

ISSN: 2668-1455 (print), ISSN: 1220-5389 (electronic)

ALBUMUL DE FOTOGRAFII – UN MEMORATOR AL VIEȚII DE FAMILIE

Elisaveta DRĂGHICI

Sociologie Românească, 2023, vol. 21, Issue 2, pp. 77-96

<https://doi.org/10.33788/sr.21.2.4>

Published by:
Expert Projects Publishing House

On behalf of:
Research Institute for Quality of Life, Romanian Academy
and
Romanian Sociology Association

ALBUMUL DE FOTOGRAFII – UN MEMORATOR AL VIETII DE FAMILIE

Elisaveta DRĂGHICI¹

Abstract

This study explores the meanings currently ascribed to family photographs and albums and aspects of photograph collecting and album making behaviour. Current ways of storing photographs are presented as well as highlighting perceptions of the durability over time of these new forms of storage. The study is exploratory in nature, based on empirical research through the conduct of ten (structured) interviews conducted between August and September 2021. The results of the study show the multitude of meanings attributed to family photo albums, namely: reminiscence of moments in family life, reconstruction of family biography, communication between generations, knowledge of ancestors (great-grandparents, grandparents, parents) in different stages of their lives, establishing a link with the past and building family identity, family history and, last but not least, emotional, nostalgic or joyful meanings, aspects that strengthen the family. At the same time, the study highlights new forms of photo preservation - the shift from print to digital photography, including digital albums. The research also reveals perceptions of the durability of digital albums over time by recognising both positive and negative aspects. The article contributes to the development of research on family photographs and albums in Romanian society, highlighting the importance of the family album and considering it as an object of sociological research.

Keywords: photo album, family photo, family life, collection, digital photo, digital album.

---

¹ Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie, Universitatea „Dunărea de Jos” Galați, Galați, ROMÂNIA. E-mail: draghicie.1@gmail.com.

Introducere

Observând fenomenul de distribuire a fotografiilor în mediul online și posibilitatea constituirii albumelor de fotografii virtuale s-au născut o serie de întrebări legate de albumele de familie: În ce măsură mai sunt scoase fotografii pe hârtie fotografică? Cum a evoluat în timp efectuarea fotografiei având în vedere noile tehnologii? S-a modificat actul colecționării de fotografii? Care sunt preocupările actuale pentru constituirea albumului de familie și ce semnificație i se acordă? Care sunt diferențele între comportamentele românilor din perioada comunistă și din prezent cu privire la fotografie și album? Aceste întrebări au determinat explorarea acestor aspecte, scopul acestui studiu fiind de a identifica caracteristicile comportamentului păstrării fotografiilor de familie în albume în contextul avansului tehnologiei și tehnicii fotografierii, dar și investigarea albumului de familie ca obiect al culturii materiale.

Este o temă puțin analizată în spațiul românesc în ultimii ani dar care a atras atenția sociologilor din lume (Petrelli, & Whittaker, 2010; Sontag, 2014; Sandbye, 2014; Woodham *et al.*, 2019), din perspectiva semnificației fotografiilor și albumului de familie. Argumentele pentru cercetarea albumului de familie ca obiect de studiu sociologic sunt corelate cu funcțiile pe care acestea le îndeplinesc, precum și cu influențele tehnologiei și comunicării în social media asupra practicii păstrării fotografiilor în albume.

Ca obiect material, albumului de fotografii i se atribuie multiple valori: memorialistică, demonstrativă (atestă existența unor persoane, locuri), probatorie (dovedește existența cuiva sau prezența într-un loc) și martor al evoluției în timp. Prin definiție albumul este „o colecție de fotografii, ilustrații, schițe etc., reunite într-un volum, după o temă unitară” (Vasilescu *et al.*, 2001, 47). Constituirea albumului de familie este un proces de durată, cu o dată de început și deschis viitorului prin adăugarea noilor fotografii. Fotografiile sunt privite, arătate altora și păstrate (Petrelli, & Whittaker, 2010). Dacă inițial albumul îmbrăca forma materială (ansamblu de file pe care se prindeau fotografiile realizate), acum întâlnim și variante electronice de expunere și păstrare.

Ambele versiuni de realizare a albumului (material sau electronic) au la bază acțiuni comune de strângere a fotografiilor, etalare și transmiterea altor persoane. Fiind transformate în amintiri, martore ale existenței în timp a cuiva sau ceva, contribuie la constituirea „arhivei de familie” (Woodham *et al.*, 2019, 1). Invocând constituirea genealogiei familiei, Andrieș-Tabac arată rolul jucat de fotografii în reconstituirea istoriei unei familii, a rudelor celui care își caută rădăcinile, fiind un „îmbold pentru redescoperirea propriei identități” (2004, 51). Cu trecerea anilor, fotografiile oferă înfățișarea unor persoane, căpătând valoare istorică și documentară. Într-un repertoriu arhivistic al Arhivelor Naționale ale României, se observă că existența fotografiilor și a albumelor de familie, pe lângă alte

documente ce au aparținut unor familii, formează un tablou de ansamblu asupra vieților membrilor acestora și o reprezentare a înfățișării acestora (Rinziș, 2001).

Sandbye susține necesitatea cercetării albumului de familie și încadrează teoretic albumul foto de familie într-o teorie culturală, făcând trimitere la studiile realizate în acest sens (2014, 2-3). Este subliniată nevoia abordării academice a albumului de familie, inclusiv prin considerarea acestuia ca obiect sociologic, având în vedere funcția de comunicator „personal, afectiv, social și cultural” (Sandbye, 2014, 3) a albumelor foto, precum și impactul lor (asemeni tuturor arhivelor de familie) asupra identității familiei și a rolului jucat în „narațiunea familiei” (Woodham *et al.*, 2019, 14-15).

A face fotografie a devenit ceva obișnuit – aproape fiecare eveniment sau întâmplare din viață este fotografiat. Acest obicei, ca parte a cotidianului, se întâlnește la toate generațiile, fiind un rezultat al „nevoii spirituale de a face fotografie” (Ilin, 2020, 86). Considerate de Sontag ca fiind „artefacte” ce abundă în zilele noastre, fotografiile sunt „instrumente nelipsite ale noii culturi de masă” (2014, 77) întâlnite în aproape toate straturile sociale. Dacă ne raportăm la evoluția fotografiei în România, constatăm amprenta particulară din perioada comunistă, și anume înregistrarea a două curente: fotografia artistică, prelucrată în laborator și fotografia de propagandă comunistă, ultima prezentă în special după anii 1970 (Orosan-Telea, 2017).

Semnificații atribuite fotografiilor și albumului de familie de-a lungul timpului

Devenită „ritual social” (Sontag, 2014, 15) fotografia a acaparat tot mai mult spațiul personal și social, căpătând variate semnificații. Chioran arată că există trei agenți în procesul fotografierii: fotograful, ca mediator ce „controlează parametrii instanțierii *subiectului*, construind o imagine particulară”, obiectul fotografiei, respectiv „subiectul particularizat” și privitorul. Considerând-o „metodă de înregistrare a realității” ea transmite un mesaj specific, la care participă cei trei agenți (Chioran, 2014). Din perspectiva fotografiilor, „a face o fotografie înseamnă a realiza o imagine a unui eveniment” (Freeman, 2011, 98), întocmai cum se înfățișează ochilor observatorilor. Captarea imaginii vizuale (prin includerea în cadru a persoanelor, cu reacțiile lor comportamentale sau emoționale, a elementelor din natură: marea, soarele, copaci, stânci, păsări etc.) și redarea prin imagine tipărită ori difuzată electronic constituie un act de conservare a unei realități. Imaginea captată de aparatul foto încorporează contexte definitorii: exterior, interior și original (Gherman, 2020). Nu de puține ori, în lipsa altor înregistrări, aceste imagini au constituit obiect de studiu pentru reconstituirea unor scene din trecut.

Odată cu apariția tehnicii fotografierii, un nou martor și-a făcut apariția pe scena societății, martor fidel al modernității, ce răspunde nevoii de comunicare și

rememorare (Bejenaru, 2007) și de păstrare a legăturii cu trecutul. Posibilitatea de a face fotografie a făcut din aceasta o prezență continuă, conturând o „lume a imaginilor” (Bejenaru, 2007, 7). Conținând detalii despre evenimente, devine sursă de informare. Astfel, fotografiile „au înregistrat cultura, istoria și prezența fizică a omului” (Bejenaru, 2007, 7). Odată intrată în cotidian și aflată la dispoziția omului, posibilitatea de a face fotografie devine componentă a culturii umane, prin fotografii realizându-se „reduceri la scară a lumii” (Sontag, 2014, 12). Diversitatea actelor și evenimentelor generate de fotografie justifică această influență asupra culturii și socialului. Accesibilitatea aparatelor foto a conferit actului de fotografiere un caracter practic (Freeman, 2011), atingând stadiul democratizării fotografiei (Sontag, 2014), posibilitatea de a face fotografie fiind la îndemâna tuturor. Fotografia permite „comunicarea în masă”, mai mult decât o face arta, consecință a largii utilizări de către neprofesioniști (Freeman, 2011).

Se produce o separare a fotografiei de artă (încadrabilă în conceptul de „cultură înaltă”) de fotografia personală (corespunzând „culturii joase”, produs al indivizilor neinstruiți în arta fotografică). Ceea ce definește „cultura joasă” este captarea fotografică a instantaneului (vorbindu-se chiar de o „cultură a instantaneului”), iar fotografia de familie este inclusă adesea în această categorie (Grădinaru, 2016). Jucând rolul de „mediu de comunicare” (Grădinaru, 2016, 73), în contextul nevoilor de documentare, oferind „identitate și preservare a memoriei personale și colective” (Grădinaru, 2016, 73), fotografia asigură transmiterea informațiilor despre momente și persoane surprinse, fiind și sursă de informare pentru cercetători. Caracterul documentar al fotografiilor prin furnizarea de date (imagini) despre o epocă sau cadru social, permite reconstituirea unor secțiuni din societate. Acestea „furnizează dovezi” (Sontag, 2014, 13) în procesul de documentare.

La nivel individual, fotografia „deblochează literalmente amintiri și permite transferul de cunoștințe până în prezent” (Sandbye, 2014, 7). Evenimente petrecute în trecut sunt readuse în prim plan, făcându-se legătura cu prezentul. Rememorarea are adesea implicații psihologice și, în același timp, facilitează transmiterea de informații în cadrul ritualului social de comunicare intragenerațională în familie, stabilind o „anumită relație cu lumea” concretizată în cunoaștere, conferindu-i totodată putere (Sontag, 2014).

Păstrarea fotografiilor într-un album asigură longevitatea acestora, „chiar nemurirea” (Sontag, 2014, 13), fiind protejate de intemperiiile vremurilor. Arătând locul ocupat de albumul de familie (ca obiect) în cadrul studiilor privind cultura materială, Sandbye citează pe Marita Sturken și Lisa Cartwright care au afirmat că obiectele create, prin utilizare, devin purtătoare de sens și semnificații (Sandbye, 2014).

Totodată albumul de fotografii este un suport pentru construirea biografiei, fixându-l prin reificare și legitimându-l (Chiorean, 2004). Organizarea cronologică a fotografiilor oferă cadrele esențiale ale vieții persoanei care, pe baza acestora, creionează povestea vieții sale. Fotografiile din albumul de familie oferă o imagine

a familiei extinse, producându-se „o cronică-portret” a acesteia și o mărturie a legăturii dintre membrii acesteia (Sontag, 2014). În același timp reflectă „micro-istoria grupului familial” (Chioran, 2014), pe baza fotografiilor putându-se constitui biografia familiei.

Pentru cercetătorii preocupați de viața socială, fotografia (separată sau în cadrul albumelor) constituie obiect de cercetare, fiind material documentar încă din anii de început în practica fotografică (Scârnci-Domnișoru, 2016). Ca document de cercetare, fotografia a fost utilizată în sociologia românească mai ales în cercetările de teren (Chelcea, 2021).

Colecționarea fotografiilor și constituirea albumelor

Colecționarea și păstrarea obiectelor reprezintă un comportament cu multiple motivații personale, căpătând în anumite circumstanțe, și valoare socială. Sontag consideră că a colecționa fotografii „înseamnă să colectezi lumea” (2014, 11) și, prin extrapolare, albumul de fotografii este o colecție a lumii familiilor. Fotografia intră în categoria bunurilor perene ale spațiului familial; dacă nu sunt expuse la vedere ori aranjate în albume pentru a fi văzute în diferite circumstanțe, ele sunt depozitate în diferite spații securizate (cutii, valize, dulapuri etc.), supraviețuind timpului.

Adunate de către unul dintre membrii familiei (preocupat de strângerea amintirilor), ele se constituie în colecții de fotografii -- o „personală decupare a lumii în fragmente memorabile” (Grădinaru, 2016, 73). Aceste colecții de fotografii, sunt fie organizate (de regulă cronologic, incluzând fotografiile făcute în diferite momente ale vieții), fie neorganizate. Colecționarul educat (fie că este autodidact, fie că a urmat o formă de instruire) organizează colecția de fotografii și respectă cerințele privind constituirea colecțiilor. Dumitran susține că păstrarea fotografiilor trebuie însoțită de identificarea lor, incluzând referiri la numele fotografului și al atelierului foto, datarea fotografiei, personajele surprinse, descrierea (dimensiuni, tip de fotografie etc.) și un istoric al fotografiei (Dumitran, 2009). O astfel de organizare asigură transmiterea informațiilor exacte generațiilor viitoare (membrilor mai tineri ai familiei).

Preocuparea păstrării fotografiilor există mai degrabă la persoanele vârstnice, în ale căror albume predomină fotografiile copiilor – de la naștere, din copilăria timpurie și din perioada școlii (Zussman, 2006). Ceea ce se păstrează și se constituie într-o colecție reprezintă atât o viziune privind momentele ce trebuie să fie immortalizate prin fotografie, cât și o preocupare de a păstra reprezentări ale legăturilor cu membrii familiei din trecut și prezent (Woodham *et al.*, 2019) și mai ales a clipelor ireversibile.

Durabilitatea în timp a albumelor de familie. Alternative de păstrare (albumul digital)

Se fac din ce în ce mai multe fotografii, în diferite momente. Din ansamblul artelor și meșteșugurilor, fotografia a înregistrat „cea mai rapidă dezvoltare” (Ilin, 2020, 86), iar preocuparea de a fotografia s-a răspândit. Lejeritatea deținerii unei camere foto și accesul la tehnologie (pentru prelucrarea fotografiilor și distribuirea lor) a adus noi semnificații în spațiul cultural. Prezența aparatelor foto în fiecare gospodărie a permis surprinderea sinelui în variate relații de familie, fotografii profesioniste fiind eliminate treptat (Zussman, 2006). Aceasta a reprezentat un prim pas în autonomia realizării fotografiilor. Evoluția tehnologiei a adus o nouă cucerire: ușurința în realizarea fotografiilor (inclusiv a autofotografierii) și posibilitatea păstrării fotografiilor pe dispozitivul de fotografiat încorporat în telefonul mobil.

Odată cu digitalizarea s-a produs și diversificarea funcțiilor fotografiei trecându-se de la funcția biografică (a aminti despre trecutul persoanelor) pe care o avea fotografia în format fizic, la funcția de comunicare (Grădinaru, 2016), fiind ușor de transmis în spațiul online. Această expunere a fotografiilor în spațiul virtual își are originea în „nevoia de a șoca, de a încânta, de a contraria” (Ilin, 2020, 87) și de a obține o reacție imediată.

Preferința pentru fotografia digitală a adolescenților a fost subliniată în diferite studii (Grădinaru 2016), aceasta asigurând comunicarea socială. Aiken arată fațetele întunecate ale utilizării fotografiei în cazul adolescenților: circulația fotografiilor în spațiul cyber, apariția prădătorilor de imagini, consecințele selfie-urilor etc. (2019). Postarea în spațiile de socializare arată nevoia de comunicare prin imagine, „de a împărtăși gestul tău cu lumea”, de a primi reacții de la ceilalți, care se asociază cu nevoia de recunoaștere socială (Ilin, 2020). Din altă perspectivă, prezența în mediul online are influențe asupra comportamentului din viața reală și invers (Aiken, 2019). Ca situație particulară a acestei realități, circulația fotografiilor în spațiul virtual a produs alte schimbări, trecându-se de la albumul fizic la cel creat în mediile electronice. Această modalitate de păstrare și vehiculare a fotografiilor poate suferi unele pierderi în raport cu viitorul, nefiind garantată perenitatea (Petrelli, & Whittaker, 2010). Pentru antropologi fotografia digitală ridică necesitatea noilor perspective de abordare: de la „relația dintre unicat și copie” sau „text și imagine” la raportul public-privat al distribuirii fotografiilor în spațiul online (Borco, 2019).

Metodologia cercetării

Cercetarea întreprinsă urmărește trei obiective: identificarea semnificațiilor atribuite fotografiilor; descrierea comportamentului de a colecționa fotografii și constitui albume de familie, respectiv semnificații atribuite de posesori acestora;

identificarea modalităților de păstrare a fotografiilor (alternative digitale, arhivare în spații electronice de stocare), precum și identificarea percepției privind durabilitatea în timp a noilor forme de stocare.

Metoda utilizată a fost interviul (structurat); două dintre întrebări au avut alternative de răspuns, în jurul cărora s-au purtat discuții. Tehnica utilizată a presupus desfășurarea față în față a interviurilor în cazul a patru persoane și online în cazul a șase persoane. Interviurile s-au desfășurat individual și s-a recurs la înregistrarea audio (pentru a asigura fidelitatea răspunsurilor) cu acordul participanților – o persoană nu a acceptat înregistrarea audio, răspunsurile fiind notate pe hârtie. Ca instrument s-a utilizat ghidul de interviu, cu trei teme de analiză, centrate pe obiectivele stabilite.

Au fost interviuate 10 persoane, număr stabilit la începutul cercetării, considerat suficient pentru un studiu fenomenologic (Rusu-Mocănașu, 2016). S-a avut în vedere și factorul timp alocat culegerii datelor. Recrutarea persoanelor s-a realizat pe două căi: prin apelare directă (4 persoane) și prin apel lansat în spațiul virtual, pe rețele dedicate cercetărilor sau grupurilor de susținere a cercetărilor (6 persoane). Interviurile s-au desfășurat în perioada 28 august-16 septembrie 2021.

Structura sociodemografică a eșantionului este următoare: 4 bărbați și 6 femei; 3 intervievați au vârsta sub 30 de ani, 4 au vârsta cuprinsă între 31 și 60 de ani și 3 au peste 60 de ani. Ocupațional, 4 intervievați sunt studenți, 4 salariați și 2 pensionari, cu domiciliul în 7 localități (tabelul 1).

Tabelul 1. Structura sociodemografică a intervievaților

Nr. crt.	Cod	Genul	Vârsta	Statutul ocupațional	Localitatea
1	Andrei	B	19	student	Iași
2	Elena	F	25	studentă	Cluj
3	Tiberiu	B	30	salariat	București
4	Cristina	F	39	studentă	Baia Mare
5	Roxana	F	42	salariată	Brăila
6	Veronika	F	47	salariată	Chișinău
7	Andreea	F	50	salariată	Satu Mare
8	Valerică	B	67	pensionar	Brăila
9	Gheorghe	B	68	pensionar	Brăila
10	Ioana	F	70	pensionară	Brăila

Datele culese prin interviu au fost supuse prelucrării manuale parcurgând etapele: citirea și adnotarea materialului (după ce s-a transpus în text fiecare interviu); clasificarea răspunsurilor pe categorii; legarea și conectarea datelor și explicarea și interpretarea (Iluț, 1997).

Rezultatele cercetării

Identificarea semnificațiilor atribuite fotografiilor și albumelor de familie

Cele mai multe semnificații atribuite albumului sunt legate de capacitatea lui mnezică, fiind un „colaj de amintiri din diferite perioade” (Valerică, 67 ani), „amintind de tinerețe” (Ioana, 70 ani). Se recunoaște că, fără fotografii, mare parte a evenimentelor ar fi uitate (Tiberiu, 30 ani). Totodată, fotografiile permit descoperirea de noi lucruri sau persoane (Andreea, 46 ani). Ele sunt o reflexie a vieții de familie și a unor evenimente temporale: „simbolizează aspecte ale vieții de familie, ale vieții culturale, cu persoane care definesc la un moment dat o epocă” (Valerică, 67 ani).

Conotația emoțională declanșată de privirea unei fotografii induce emoția retrării: „Un moment din viață. Clipe, emoții” (Cristina, 39 ani) și chiar melancolia: „Îți aduci aminte de cum ai fost în viață, de persoane care au fost și nu mai sunt” (Gheorghe, 68 ani). Fotografiile, martore ale existenței umane, captează clipe trăite cu diferite ocazii: plecarea în concediu, nunți „diferite momente din viață” (Roxana, 42 ani). Totodată înglobează experiențe înrădăcinate în minte, un fel de transpunere materială a înregistrării vizuale, permițând revenirea la momentul producerii lor: „Putem să vedem, ca printr-un așa-zis portal, că am făcut ceva la un moment dat” (Andrei, 19 ani). Trezind emoții și hrănind amintirile, fotografiile sunt necesare în viața fiecăruia conferind stabilitate și apartenență socială: „de cele mai dese ori sunt niște ancore” (Veronika, 47 ani).

Odată cu apariția tehnicii fotografierii posesorii fotografiilor au arătat preocuparea de a le strânge. Astfel, părinții celor intervievați dețin albume (7 au precizat că părinții lor au avut sau au încă un album de familie). Trei persoane au precizat că părinții nu aveau album de fotografii deși aveau fotografii. Sunt familii care au mai multe albume, iar altele au doar unul. În unele situații fotografiile sunt scanate (pentru a fi văzute și în format digital): „avem mai multe albume clasice, pe unele din ele le-am și scanat” (Elena, 25 ani). Sunt păstrate cu grijă, fiindu-le rezervat un loc special în casă: „Am păstrat albumul, nici o fotografie nu s-a pierdut și, la acest moment, este la loc de cinste” (Valerică, 67), fiind sursă de mândrie. În alte situații, fotografiile rămase de la părinții sunt păstrate de o rudă: „Am la un nepot fotografii și el îmi arată din când în când” (Gheorghe, 68 ani).

Albumul vechi de familie are pentru persoanele intervievate, legătură cu trecutul (al familiei, bunicilor tineri, părinților înainte de a avea copii, când erau tineri, a modului în care ei se îmbrăcau). Ele reprezintă „o parte de trecut” (Elena, 25 ani) ce redau informații despre activitățile părinților: „ce făceau ei, cum erau, cu cine se plimbau.” (Elena, 25 ani) sau vestimentație: „portul, cum era îmbrăcămintea” (Gheorghe, 68 ani).

O altă semnificație atribuită albumelor este legată de evoluția familiei: cum erau bunicii și părinții în tinerețe, cum se îmbrăcau, ce culori aveau hainele purtate (fotografiile vechi erau alb-negru), numărul mai mare sau mai mic al membrilor

de familie (frați, surori, veri etc.). „*Fotografiile de familie au rămas la mine mai toate. (...) ele reprezintă evoluția familiei (...), stările emoționale pe care le-au trăit strămoșii mei, pe care eu nu i-am văzut fizic*” (Andrei, 19 ani). Totodată albumele redau momente din viață, subliniind apartenența la un grup (familie), imprimând stabilitate și legătură puternică: „*momente importante din viață... și... să ai rădăcini*” (Cristina, 39 ani).

Este recunoscută valoarea de istorie a familiei pe care o păstrează albumele, conservată prin imagini: „*Semnifică o istorie (...). Când ne uitam la albumul de fotografii ziceam că aici sunt toate rudele noastre*” (Veronika, 47 ani). Toate sunt părți din viața trăită, fie a adultului de acum (ce a fost cândva copil), fie a părinților și bunicilor (Valerică, 67 ani). Explorarea fotografiilor permite cunoașterea înaintașilor, formarea unei imagini vizuale a acestora, mai ales a bunicilor (fotografiile în care ei sunt tineri completează imaginea): „*(...) pe bunicii mei nu-i știu decât bătrâni și să îi văd tineri este ceva interesant*” (Roxana, 42 ani). Același proces se aplică și pentru părinți, surprinși de fotograf în ipostaze inedite pentru descendenți (Roxana, 42 ani). În alte situații rudele sunt cunoscute doar din fotografii și lipsa legăturii fizice transformă fotografia într-un substitut al reprezentării vizuale a unei persoane: „*Nu prea am apucat să cunosc rude mai îndepărtate decât bunicii. Mă uit la ele și sunt niște imagini*” (Tiberiu 30 ani). Fotografiile sunt, astfel, singura cale de a cunoaște înaintașii. Totodată sunt un prilej de readucere în prezent a imaginii celor dragi: „*Îmi oferă ocazia să-mi amintesc despre oamenii dragi, care nu mai sunt*” (Andreea, 46 ani) și păstrarea imaginii tinereții părinților: „*Îmi amintesc de ei mai bine, mă uit la cum arătau la vârsta lor*” (Ioana, 70 ani).

Privite după un timp, fotografiile aduc zâmbete pe chipurile celor care își văd imaginea din trecut, rememorează, „*momentele de creștere*” (Cristina, 39 ani), se revăd în mica copilărie, chiar în ipostaza de bebeluși, și mai târziu, când erau „*sturlubatici*” (Tiberiu, 30 ani), din etapa școlară, momente petrecute cu părinții în concedii, ca apoi la facultate și chiar mai târziu. „*Îmi arată saltul – cum eram și cum am mers mai departe; îmi arată diferite perioade de viață*” (Veronika, 47 ani). Varianta modernă de păstrare a fotografiilor are caracteristici distincte, dar își păstrează rolul de a stârni amintiri plăcute: „*primesc tot felul de notificări de pe Google foto sau cloud. Am găsit chiar zilele acestea (...) că acum 4 ani am fost într-un parc și aveam părul lung (...) am fost foarte uimit că am crescut atât*” (Andrei, 19 ani).

Asocierea cu o stare de plăcere și de bună dispoziție a momentului revederii fotografiilor întărește dimensiunea emoțională a albumului de fotografii. A vedea propria persoană în poze creează o atmosferă veselă de familie „*Am unele cu mine când eram pe munte, cu sora mea geamănă și cu vărul meu și alergam pe acolo; îmi place să văd cum alergam pe acolo*” (Elena, 25 ani) sau oferă posibilitatea de a face comparații între generații: „*Ne distrăm în familie când ne uitam la fotografiile vechi. Fiicei mele i se par interesante, să ne vadă când eram noi mici (...) am mai făcut comparații între noi când eram mici (ea mică și eu mică, să vedem cu cine*

seamănă)” (Roxana, 42 ani). Faptul că unele fotografii sunt considerate ca fiind amuzante poate aduce bună dispoziție în familie și creează legătura afectivă între membrii acesteia (Andreea, 50 ani). Transpunerea în ipostaza copilăriei, alături de frați sau surori și de părinți naște sentimente de nostalgie și drag, de autoapreciere pozitivă. În cazul unuia dintre intervievați fotografia îl surprinde în cadre rustice: „*Am câteva poze (...) când eram mai mici, mai sturlubatici – mă urcam în pom sau alergam porcul, treburi din acestea de la țară*” (Tiberiu, 30 ani); în cazul altuia fotografia prezintă familia: „*E o fotografie cu bunica și cu frații mei. Noi suntem trei frați, eu eram mai mic și stăteam în față și frații mei și bunica în spate. (...) Îmi e dragă acea fotografie, eram frumușei*” (Gheorghe, 68 ani). Un interviuat nu are fotografii din perioada copilăriei. Mediul rural era lipsit de posibilități, fotograful nefiind prezent: „*La țară, mai ales că eram la 50 km de Brăila (...) am avut profesori buni, dar fotografi nu îmi aduc aminte să vină. Făceam și noi serbări, dar nu făcea nimeni fotografii, nici profesorii*” (Ioana, 70 ani).

A fost invocat rolul albumului de familie în constituirea arborelui genealogic, un exercițiu cerut copiilor pentru școală, dar care angrenează întreaga familie. Este un context care face apel la informații despre toți membrii familiei, explorarea istoriei acesteia, rememorarea persoanelor și descendenților lor și a statului lor social. Unul dintre intervievați redă acest moment trăit alături de copil: „*Când băiatul era în clasa a doua, i s-a cerut să facă cu părinții un arbore genealogic. Și atunci, pe o foaie mare (...) am pus și fotografi alături de nume. Arborele acela a fost impresionant și mi-a rămas în minte pentru că am trecut și noi cu părinții mei, împreună, prin toate albumele iar tăticu’ ne-a spus despre cei pe care eu nu îi știam*” (Veronika, 47 ani). Astfel, albumul de familie este o adevărată carte a familiei, un depozitar al trecutului acesteia și un catalizator al comunicării dintre bunici și nepoți, ultimii asistând la o lecție de istorie în care ei sunt cei care vor asigura conservarea și îmbogățirea acesteia prin propriile lor contribuții.

Fotografierea și constituirea albumelor de familie

Obișnuința de a strânge fotografii există, în general, chiar dacă puține persoane mai merg azi la un centru foto să scoată fotografii, opțiunea fiind pentru păstrarea lor în format electronic. La această practică au apelat și persoanele vârstnice, învățând de la copii cum să facă poze cu telefonul și să le păstreze în memoria acestuia. Alte persoane le păstrează în calculator, cu intenția de le imprima în viitor pe hârtie fotografică și realiza un album. Astfel, șansele de a realiza un album fizic au scăzut foarte mult, creându-se în schimb albume virtuale. Unul dintre intervievați a adunat toate fotografiile din familie cu intenția de a le scana pentru a le avea în format digital oriunde ar merge. Altă persoană nu obișnuiește să strângă fotografii, deși recunoaște că dintre cele făcute, le prindează pe cele care îi plac mai mult.

Momentul de la care a început strângerea fotografiilor de familie este diferit de la familie la familie. Cea mai veche fotografie deținută este de prin anul 1890 (în poză fiind străbunicii). Alte fotografii datează din anii 1900, 1911-1912, 1930, 1940 (cu bunicii tineri). Pentru alte persoane cea mai veche fotografie este din anul 1950 sau 1974 ori 1979. Aceste situații ne arată limita temporală a rememorării, pe baza mărturiilor foto, pentru fiecare familie.

În toate familiile intervievaților există fotografii făcute în perioada comunistă. Existau anumite practici cu privire la actul fotografierii: în sate ajungeau fotografi care făceau poze (accesul locuitorilor din acest mediu la un centru foto era limitat); în orașe existau studiourile foto unde doritorii se fotografiau (la evenimente sau ocazional, din dorința de a avea o poză) – „*Îmi amintesc de fotografiile acelea pe care le făceam la fotograf*” (Andrea, 50 ani); în anumite zone din oraș era prezent un fotograf dispus să fotografieze trecătorii (de regulă în centrul orașului sau în parcuri).

Chiar dacă în perioada comunistă se făceau rar fotografii, ele surprindeau evenimentele semnificative din viața persoanei/familiei legate de nuntă, botez, zile de naștere sau cu bunici din armată ori la finalizarea școlii. Instantaneele erau rare – unul dintre intervievați consideră că acestea erau emoționante în comparație cu cele făcute în studio: „*Cele mai emoționante sunt instantaneele, nu pozele de studio*” (Valerică, 67 ani).

Fotografiile vechi sunt percepute de unele persoane ca fiind calitativ mai bune chiar dacă sunt alb-negru, demonstrând abilitatea fotografului de a încadra corect imaginea: „*aveau ceva artistic în ele... încă am o poză cu un bunic – era din armată și marginile sunt șterse... dar așa cum este el în centru și după aceea cum se blurează pe margine, mi se pare fascinant*” (Tiberiu, 30 ani). Fotografiilor de altă dată li se atribuie valoare ridicată, care decurge din tehnologia și tehnica utilizată: „*Se făceau cu aparate, cu instrumente. Erau alb negru, dar îți dau impresia de seriozitate*” (Gheorghe, 68 ani). La polul opus sunt persoanele care nu le consideră calitative (cu referire la claritate sau la fundalul alb-negru), mai ales când sunt comparate cu cele din prezent: „*Mi se par destul clare, chiar dacă sunt alb-negru (...) însă, spre deosebire de ce avem acum, pot spune că sunt mai slabe la calitate*” (Andrei, 19 ani).

Varietatea albumelor de familie arată diferite conduite privind constituirea acestora, corelate cu atitudinea față de conținutul fotografiilor. În dorința de a identifica tipuri de albume existente în familie, a fost pregătită o enumerare a acestora, iar intervievații au menționat dacă au sau nu acel tip de album. În tabelul nr. 2 sunt sintetizate ideile desprinse din interviuri.

Tabel 2. Tipuri de albume de familie

Tip de album	Număr persoane	Analize/mențiuni
Album de familie al părinților, care a fost dăruit/moștenit	3	O parte dintre respondenți au părinții în viață și albumul este la aceștia; albumul este privit ca un bun comun, dar stă în casa părinților. Acolo unde părinții au decedat albumul a revenit moștenitorului; în altă situație fiul a luat toate pozele familiei pentru a le scana și a-și constitui un album digital. Un interviuat nu are album de la părinți. Nu există practica dăruirii unui album (doar o persoană a menționat că are un album al unui fost iubit).
Album de familie personal/propriu	5	Sunt persoane care și-au constituit propriul album. Altele intenționează să facă acest lucru (au fotografiile care nu sunt organizate în album). Ultimele poze făcute sunt în telefon.
Album personal cu poze din copilărie	5	Există, dar este păstrat de părinți sau fotografiile sunt integrate în albumul părinților.
Album de absolvire a școlii (albume realizate la finalul grădiniței, școlii primare, școlii gimnaziale, liceu – indiferent pentru care membru al familiei)	3	Constituirea albumelor de final de ciclu de studiu este o practică recentă și nu este prezentă în toate situațiile. Cei mai mulți respondenți dețin fotografii de sfârșit de an și mai puțin albume. Unele persoane mai în vârstă nu au albume de fotografii de final de ciclu de învățământ primar sau gimnazial, ci doar de la absolvirea liceului. O parte din cei tineri au fost afectați de pandemia Covid-19 și nu au făcut fotografii la finalul liceului (Andrei, 19 ani) sau al ciclului primar – în cazul fiicei (Roxana, 42 ani).
Album cu fotografii făcute de-a lungul vieții (copilăria, școala, căsătoria, botezul, serviciul etc.)	9	Este cel mai frecvent album întâlnit, fie că este organizat cronologic sau mai puțin organizat. Albumul de nuntă este prezent. În unele familii există mai multe albume în care s-au adunat fotografiile pe măsură ce au fost scoase de la centrul foto.
Păstrarea fotografiilor în format digital	3	Păstrarea în telefoane, în computere (în format digital) este o practică uzitată în ultimii ani. Această posibilitate a redus mult comportamentul de a merge la un centru foto și de a scoate fotografii fizice.

Trecând dincolo de existența albumelor de familie realizate de părinți sau alți membri de familie, actul constituirii unui album personal nu este prezent la toți respondenții, studiul arătând că doar patru persoane și-au făcut album, ceilalți deținând fotografiile făcute în timp, neorganizate în album: „Nu am un album. Am fotografii strânse, cu nepoții. Am și digital” (Ioana, 70 ani). Dintre cei care și-au organizat un album, trei îl au în format fizic: „Am album personal, făcut după revoluție” (Valerică, 67 ani); „Da, este pe hârtie. Dacă înainte făceam album mare, acum sunt mai mici” (Veronika, 47 ani).

Un album aparte este cel de nuntă, cu importanță deosebită pentru posesor: „Cel de la nuntă este un album special. E mai mare, cu piele; e mai elegant” (Roxana, 42 ani). Alți respondenți (3 persoane) îl au în format digital. Păstrarea fotografiilor în acest format are particularități, putând fi stocate în computere sau pe drive și vizionate uneori (Elena, 25 ani) și/sau în spațiile online, precum Facebook, Google foto, cloud, producându-se o așezare a lor ca într-un album (Cristina, 39 ani). Această facilitate a diferitelor aplicații sau spații de stocare și păstrare existente pe internet a atras iubitorii de fotografie, aceștia alegând această modalitate de conservare.

Actul de a face fotografie în perioada comunistă este privit acum sub diferite aspecte: pasiune, eveniment în sine, tehnica folosită (aparat special, peliculă), constrângerea de a fotografia oriunde etc. Momentul realizării unei fotografii era primit cu plăcere. Devenea un eveniment planificat, datorită rarității producerii și uneori considerat un lux. „Tot timpul era un eveniment, pentru care te pregăteai, așteptai, era o chestie mai specială, ieșit din comun, din rutina zilnică” (Andrea, 50 ani). Până și evenimentele festive organizate de autorități deveneau plăcute dacă se făceau fotografii, mai ales dacă erau alături colegi de muncă: „Ne pozau la defilări, de 1 mai, de 23 august (ne duceau vrând-nevrând). Erau amintiri frumoase, ne pozau cu toții, cu colegii, cu muncitorii” (Ioana, 70 ani). Un alt moment invocat în interviu este cel legat de școală: „Veneau la școală să facă pozele pentru panou. Trebuia să te îmbraci în uniforma de pioner, cu cravată” (Roxana, 42 ani).

Cât despre locurile în care se putea fotografia aflăm că existau unele condiții. Astfel că, a face fotografie în perioada comunistă, îmbracă diferite conotații: „Era un curaj, pentru că trebuia să surprinzi doar elementele care nu afectau imaginea orașului, a personalităților locale, a regimului, în mare, și trebuia să fii îndrăzneț, pentru că oricând te putea opri cineva (miliția, securitatea) să te întrebe” (Valerică, 67 ani). Este menționată și constrângerea de a fotografia: „Cred că în perioada comunismului, exista mai puțină libertate, iar ceea ce se putea publica, cred că trebuia să sugereze un «ideal» al comunismului (poate tehnologic sau științific)” (Elena, 25 ani).

Aspectele tehnice, în ceea ce privește aparatura și filmul utilizat, reprezentau alte elemente definitorii. Pozițiile de pe film erau numărate (limitarea numărului de fotografii ce puteau fi făcute): „Trebuia să fii foarte atent ce fotografie faci”

(Cristina, 39 ani). Procesul presupunea mai multe etape, de la efectuarea pozelor, până la developare, apoi scoaterea fotografiilor: „Era mai îndelung procesul – aveai aparatul, aveai dispozitivul (...) trebuia să scoți poza și abia apoi vedeai cum a ieșit” (Elena, 25 ani).

Căderea regimului comunist a adus după sine prezența mai mare a aparatelor foto pe piață, pe lângă o serie de libertăți cetățenești. Dorința de a face fotografie era atât de mare în unele cazuri, încât se făceau eforturi financiare pentru a cumpăra un aparat: „Am strâns mână de la mână și am luat un aparat de fotografiat și făceam noi fotografii. Cu mare grijă ne duceam cu tot cu aparat la oficiul Kodak să ne scoată fotografiile” (Veronika, 47 ani).

În prezent a face fotografie este privit ca fiind ceva ușor, realizabil oricând, indiferent de motivație (din rațiuni practice sau pentru a surprinde instantanee). A devenit chiar „o banalitate” (Andrea, 50 ani), toată lumea având un telefon cu care să facă poze (Gheorghe, 68 ani). Sunt surprinse momente de familie plăcute: „O plăcere să faci fotografii cu copii, cu nepoții. Acum e ușor” (Ioana, 70 ani). Ușurința cu care se pot face poze, prezența camerei foto încorporată în telefonul mobil, dă fotografiei și un caracter practic, „un fel de reminder pentru a plăti facturi” (Tiberiu, 30 ani), a devenit o ustensilă în activitățile gospodărești (fotografiem factura, contorul, notițele pentru cumpărături etc.).

Un revers al situației constă în risipa actelor de captare a imaginilor, din această cauză scăzându-le importanța. Pe cât de ușor pot fi făcute, tot atât de ușor pot fi șterse: „Foarte ușor facem fotografii și foarte ușor le ștergem. Păstrăm numai pe cele care au semnificație deosebită” (Valerică, 67 ani). În alte situații, se apreciază că există ostentație în modul în care se pozează și în abundența fotografiilor în spațiul virtual, cu intenția de a seduce: „Sunt fotografiate intimitățile, mai ales fetele, ca să atragă atenția bărbaților” (Gheorghe, 68 ani). Intervievatul apreciază că după atingerea obiectivului marital urmează ștergerea acelor fotografii postate, fie din inițiativa posesoarei lor, fie la cererea partenerului de viață.

Din orice perspectivă am privi actul fotografierii, fotograful este cel care stabilește rostul unei fotografii: obiect practic, purtător al imaginii celor dragi sau captator al atenției. Ceea ce surprinde fotograful este corelat cu atitudinea lui față de sine și de cei din jur: „Pentru mine înseamnă pur și simplu a surprinde frumosul. Indiferent ce înseamnă frumos. Poate să însemne o floare care a apărut în ghiveciul de pe balcon sau un apus de soare, orice. Sau poate să însemne, cum am văzut ieri la o nuntă, trei bătrânele care se uitau la lista de invitați” (Cristina, 39 de ani).

Păstrarea fotografiilor în prezent (alternative digitale). Percepția privind durabilitatea în timp.

În prezent, nouă persoane dintre cele intervievate păstrează fotografiile în format digital. Se regăsesc în telefon sau în computer ori în spații de stocare online pentru fotografii. Nu s-a mai mers la un centru foto pentru a scoate fotografii de câțiva ani (în medie 4-5 ani), iar momentul coincide cu facilitatea telefoanelor de a face fotografii și de a le stoca în memoria telefonului sau în diverse spații (Google foto, cloud) ori pe memory stick. Intenția de a scoate fotografii și de a constitui sau completa albumul de familie există, dar momentul este amânat: „*Aș vrea să îmi fac un album frumos... nu știu de ce nu-l fac, că de ani de zile amân*” (Tiberiu, 30 ani).

În discuțiile despre durabilitatea în timp a fotografiilor digitale s-au consemnat două opinii (între care unii intervievați oscilează, dând credibilitate ambelor): una susține păstrarea fotografiilor în format digital, iar cealaltă arată slăbiciunile arhivării digitale și efectele renunțării la păstrarea fizică a albumelor. De ambele părți există temeri privind deteriorarea dispozitivului pe care sunt stocate fotografiile, în felul acesta pierzându-se conținutul. O soluție pare să fie salvarea lor în mediul online.

Comparând cu perioada în care fotografiile erau stocate pe dischete, alternativa digitală este apreciată (deși există îngrijorare pentru deteriorarea suportului electronic): „*Mă bucur că este posibil, numai că se întâmplă uneori că aparatul se deteriorează și pierdem tot*” (Veronika, 47 ani).

Avantajul păstrării în format digital este legat de spațiul ocupat de fotografii sau albume în comparație cu formatul fizic: „*Așa nu-ți mai ocupă spațiu în casă*” (Roxana, 42 ani). Păstrarea în format electronic este privită ca „*fiind pe mâini bune*” (Andrei, 19 ani) atât timp cât nu sunt publicate pe Google sau cloud – există încrederea în aceste spații online de stocare că nu s-ar publica ceva fără acord. În același timp este invocată și opinia că fotografiile nu trebuie puse pe internet: „*Cealaltă părere este că e total rău (...) că pot fi foarte ușor luate. Dar eu tind să cred că nu este adevărat*” (Andrei, 19 ani). De cealaltă parte este opinia celor care susțin păstrarea fotografiilor fizic, pentru a asigura durabilitatea lor în timp. Posibilitatea de a se strica un hard, experiență trăită deja ce a dus la pierderea fotografiilor (Roxana, 42 ani) sau de a fi date uitării (Andreea, 50 ani) sunt argumente care încurajează scoaterea fotografiilor pe hârtie fotografică.

Există posibilitatea ca, odată cu trecerea timpului, fotografiile păstrate doar pe telefon să nu poată fi văzute de urmași: „*Peste timp, nimeni nu o să-ți scoctoască într-un telefon mobil ori să caute pe hard*” (Roxana, 42 ani). Un interviuat și-a exprimat clar dezacordul, arătând consecințele păstrării exclusiv online a fotografiilor: „*Nu prea sunt de acord, de nici un fel. Pentru că prin ușurința de a se face, cu back-upul și cum se salvează ele instantaneu, nu le mai avem fizic*” (Tiberiu, 30 ani).

Prezența opiniilor pro și contra păstrării în format digitizat sau electronic a fotografiilor arată cunoașterea avantajelor și dezavantajelor, iar incertitudinea viitorului există. O realitate semnalată de un interviuat se referă la centrele fotografice care nu mai sunt solicitate (Valerică, 67 ani), reducându-și foarte mult prezența în peisajul economic. Comparând cele două situații, sunt etalate părțile bune ale acestora: caracterul practic al păstrării în format electronic, dar și beneficiile deținerii unei fotografii pe hârtie: „*Mi se pare practic și în același timp cred că este frumos și să le țin printate pe hârtie. (...) Vor rezista și peste zeci de ani. Dacă am o fotografie care îmi place foarte mult, o printez. În rest, majoritatea sunt în format digital*” (Cristina, 39 ani). O atitudine prevăzătoare implică păstrarea practicii scoaterii fotografiilor și pe hârtie: „*Nu știu cum va fi cu timpul, cu virușii se pot șterge și nu le mai ai. Consider că e bine venit să mai fie scoase și pe hârtie*” (Ioana, 70 ani).

Discuții și limitele cercetării

Constatăm că plăcerea de a avea fotografii rămâne neschimbată iar facilitatea fotografierii a crescut. Modalitatea de păstrare a căpătat format digital – constituirea albumului de fotografii realizându-se în zilele noastre pe diferite medii virtuale (Google foto, Facebook, cloud etc.) sau pe dispozitive de memorie externă. Aceste noi tendințe impun analize sociologice, căci este vorba de un comportament de colecționar, acesta asigurând artefacte viitoare. Oare ce obiecte se vor găsi peste 200-400 și poate mii de ani dintre cele pe care le utilizăm acum (ce ne par banale) și, mai ales, ce vor spune ele despre civilizația noastră? Cum ar evolua fondul memorialistic dacă nu am avea colecționari? Din această perspectivă tema colecționarului (de la motivație, contexte de realizare, implicații sociale și istorice) este extrem de slab reprezentată în literatura sociologică.

Rezultatele studiului confirmă semnificațiile atribuite albumelor de fotografii, subliniate în cercetări, dar ne arată și evoluția comportamentului de realizare și păstrare a fotografiilor sub influența avansului tehnologic. Asistăm și la răspândirea noilor forme de împărtășire a fotografiilor, trecându-se de la etalarea lor în album fizic, arătând vizitatorilor, la expunerea publică, cu posibilitatea de distribuire în mediul virtual. Aspectele acestea constituie argumente pentru derularea de noi cercetări.

Aspectele diverse sesizate de intervieuați ne arată că literatura de specialitate nu a acoperit întreaga problematică privind albumul de fotografii și mai ales alternativele de realizare și păstrare a acestuia. Pasionații de fotografie și profesioniștii s-au concentrat pe literatura dedicată tehnicii fotografierii, a prelucrării imaginii și artei fotografice și s-a recunoscut prezența acesteia pretutindeni: în artă, jurnalism, promovarea produselor pe piață, ilustrarea revistelor de artă, literatură, teatru, cultură, pentru exemplificare în domeniul muncii sau învățare; inclusiv în viața personală, de familie, de timp liber. Însă multiplele aspecte ale

albumului de familie și fotografiilor de familie au nevoie de analize riguroase care să stabilească relații între comportamentele oamenilor, percepțiile lor și impactul fotografiei în viața de zi cu zi, dar și în societate, devenind astfel subiecte importante în cercetările sociologice, mai ales dacă ne raportăm la perspectiva memoriei sociale sau a comportamentelor sociale în mediul virtual.

Cu privire la limitele studiului prezent, menționez mărimea eșantionului. Cele zece interviuri realizate nu sunt suficiente pentru a scoate la iveală toate semnificațiile atribuite fotografiilor și albumelor de familie, respectiv comportamentul de constituire a albumului. Ar fi necesară continuarea cu alte interviuri pentru a vedea dacă au fost acoperite toate situațiile (atingerea saturației). La stabilirea eșantionului nu s-au urmărit criterii precum nivel de educație, mediul de proveniență, venituri etc. care ar putea nuanța unele conduite. O altă limită a studiului este legată de selecția respondenților, care s-a realizat prin apelul la implicare voluntară, în mare parte, și nu pe selecția pe baza unui algoritm. Astfel, participanții la studiu sunt, în general, persoane care iubesc fotografia, atrase de tematică și care au o experiență legată de constituirea unui album ori cel puțin intenția de a acorda un loc aparte în preocupările și obiectivele viitoare personale (excepție fac 3 persoane care au fost contactate direct).

Concluzii

Fotografia și, implicit, albumul cu fotografii de familie sunt produse materiale cu semnificație puternică pentru posesori; acestea înmagazinează momente din viața persoanelor, locuri și imagini care redau stilul vestimentar, moda, raporturi sociale între membrii și contextul social. Ca bun prețios al familiei, albumul este păstrat cu grijă și lăsat generațiilor următoare, asigurându-se transmiterea fragmentelor din trecutul care definește respectiva familie. Din această perspectivă, albumul de familie este un exponent al culturii materiale, angrenat în ansamblul semnificațiilor, practicilor și obiceiurilor sociale, cu impact identitar, psihologic și social. Semnificațiile atribuite unui album de familie pornesc de la întărirea apartenenței la un grup social (familia), conștiința unei istorii a familiei (cu rădăcini într-un trecut îndepărtat ori apropiat, în funcție de situație), semnificativ biografic ce reconstituie imaginea generațiilor anterioare, până la semnificații ce țin de întărirea coeziunii familiei (prin influențarea atmosferei familiale), apărute odată cu incursiunea în lumea fotografiilor incluse în albumul de familie.

Percepția actului de a fotografia a înregistrat modificări de-a lungul timpului. În cazul românilor, parcurgerea perioadei comuniste aduce particularități legate de prezența publică a fotografului și realității surprinse în cadrul aparatului foto. Dacă înainte de 1990 era un eveniment însoși actul persoanelor de a se fotografia, după această dată au crescut posibilitățile de achiziționare a aparatelor de fotografiat și, implicit, de acțiuni de fotografiere, fotografierea devenind accesibilă. În prezent, accesibilizarea telefoanelor mobile cu cameră foto încorporată a transformat

fotografierea într-un act obișnuit, cotidian, numărul instantaneelor devansând semnificativ fotografia de studio.

Crearea albumelor de familie este dependentă de câțiva factori: educația păstrării fotografiilor în album, dispunerea de resurse financiare, acces la servicii de fotografiere, evoluția tehnologiei și contextul social-politic. Puterea economică a unei familii a adus timpuriu în spațiul existenței un fotograf, iar mai târziu a facilitat achiziționarea de dispozitive de fotografiere ori de realizare a fotografiilor (la centru foto ori acasă). Evoluția tehnologiei a permis ca în decurs de zeci de ani fiecare persoană să poată surprinde orice cadru dorește prin fotografiere cu dispozitivul foto. Dacă înainte de anii 2000 discutăm de aparate de fotografiat, de tehnici de fotografiere, de aparatură pentru scoaterea fotografiilor; în prezent discutăm de telefoane mobile prin intermediul cărora se fac multe fotografii, instantanee, la întâmplare sau nu (în funcție de nivelul de instruire al fiecăruia în arta fotografierii), fotografii care mai apoi pot fi supuse prelucrării digitale. Contextul social, cel care stabilește norme, tendințe și conduite, are rol semnificativ în conturarea comportamentului fotografului amator/ocazional.

Colecționarea fotografiilor de familie este o practică prezentă. Fotografia este importantă și privită cu nostalgie. Arhiva fotografică a familiei se leagă strâns de acțiunea de a aduna amintiri care surprind clipe din viața membrilor familiei. Albumul de familie este, astfel, o resursă neprețuită pentru tineri care nu i-au cunoscut personal pe cei din albumul de familie sau nu i-au văzut când erau tineri. Această nevoie de a-și cunoaște rudele în toate etapele vieții dă profunzime legăturilor familiale și crește coeziunea familiei. Există dorința și conduita transmiterii mai departe membrilor mai tineri ai familiei (un prin pas în conservarea istoriei familiei).

În ultimii ani fotografiile sunt păstrate în format electronic. Unele familii recurg la organizarea în foldere în computer, altele păstrează în memoria telefonului (în galerie – termenul trimite la galeria de artă). Această posibilitate poate fi începutul dispariției albumului material. Cu toate acestea, observăm că, cel puțin în prezent, albumul de familie continuă să ocupe un loc important în casele oamenilor, fiind proba materială a unor cadre din viețile predecesorilor. Încrederea în capacitatea de păstrare în format electronic este umbrită de ușurința cu care acestea pot fi pierdute, fapt ce implică menținerea albumului cu fotografii în format fizic, pe poziție ridicată în privința formelor de păstrare și de recunoaștere a capacității de asigurare a durabilității în timp. Rămâne de văzut *cum se va juca viitorul* tehnologic și virtual cu imaginile strânse pentru a ne aminti de familie.

Bibliografie

- Aiken, M. (2019). *The cyber efect - Psihologia comportamentului uman în mediul online*, București: Niculescu.
- Andrieș-Tabac, S. (2004). În căutarea strămoșilor... (o lecție de genealogie). *Didactica Pro...*, 3(25), 49-55. Disponibil la https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/In%20cautarea%20stramosilor.pdf.
- Bejenaru, M. (2007). *Introducere în fotografie*. (ediția a 2-a revizuită). Iași, București: Polirom.
- Borco, I. (2019). Câteva repere într-o abordare multifacetată a fotografiei, *Caiete de Arte și Design*, 7. Disponibil la <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=922698>.
- Chelcea, S. (2021). În cercetarea sociologică, o fotografie valorează cât o mie de statistici, *România socială*. Disponibil la <https://www.romaniasociala.ro/in-cercetarea-sociologica-o-fotografie-valoreaza-cat-o-mie-de-statistici/>.
- Chiorean, E. (2014). *Între trecut și istorie personală: Albumul fotografic ca eșafodaj biografic și construcția identității prin narativizarea traiectoriei sociale*. Disponibil la <https://www.sociolink.ro/intre-trecut-si-istorie-personala-albumul-fotografic-ca-esafodaj-biografic-si-constructia-identitatii-prin-narativizarea-traiectoriei-sociale/>.
- Dumitran, A. (2009). Aspecte privind organizarea și valorificarea colecțiilor fotografice, *Revista Bibliotecii Naționale a României*, 1-2, 119-122.
- Freeman, M. (2011). *Ochiul fotografului*. București: Litera Internațional.
- Gherman, L. (2020). *Imaginea versatilă. Funcții și contexte ale fotografiei în cultura contemporană*. Conference: Creativitatea și dezvoltarea personală - Dimensiuni educative și artistice, Ediția a XI-a, Iași, 111-116. Disponibil la https://www.researchgate.net/publication/360463426_IMAGINEA_VERSATILA_FUNCTII_SI_CONTEXTE_ALE_FOTOGRAFIEI_IN_CULTURA_CONTEMPORANA_THE_VERSATILE_IMAGE_FUNCTIONS_AND_CONTEXTS_OF_PHOTOGRAPHY_IN_CONTEMPORARY_CULTURE.
- Grădinaru, C. (2016). Albume „efemere”. Fotografia digitală în mediul familial, *Transilvania*, 1, 73-79. Disponibil la <https://revistatransilvania.ro/camelia-gradinaru-albume-efemere-fotografia-digitala-in-mediul-familial/>
- Ilin, B. (2020). Fotografia în contextul spiritualității contemporane. Perspective antropologice: o nouă mitologie, *Transilvania*, 8, 84-88. Disponibil la <https://revistatransilvania.ro/wp-content/uploads/2020/11/Transilvania-8.2020-18.-Borco-Ilin.pdf>.
- Iluț, P. (1997). *Abordarea calitativă a sociumanului*. Iași: Polirom.
- Vasilescu, F., Măranduc, C., & Hoinărescu, L. (edit.). (2001). *Micul dicționar academic* (vol I). București: Univers Enciclopedic.
- Orosan-Telea, M. (2017). Arta fotografică românească în perioada 1968-1978: evoluția revistei *Fotografia*, *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 17(3), 313-336. Disponibil la <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-55931-5>.
- Petrelli, D., & Whittaker, S. (2010). Family memories in the home: contrasting physical and digital mentos, *Personal and Ubiquitous Computing*, 14 (2). Disponibil la <http://shura.shu.ac.uk/2907/1/PUC-journal-digitalVSphysical.pdf>.
- Rînziș, F. (2001). *Arhive personale și familiale. Repertoriu arhivistic (vol. 1). Arhivele Naționale ale României*. Disponibil la http://arhivelenationale.ro/site/wp-content/uploads/2017/08/Arh._personale_si_familiale_I.pdf.

- Rusu-Mocănașu, D. (2016). Strategii de eșantionare utilizate în cercetarea calitativă, *Analele Universității Dunărea de Jos din Galați, Fasc. XX, Sociologie, 11*, 5-16. Disponibil la <https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/socio/article/view/3898/3455>.
- Sandbye, M. (2014). Looking at the family photo album: a resumed theoretical discussion of why and how, *Journal of Aesthetics & Culture*, 6, 2-3. doi: 10.3402/jac.v6.25419. Disponibil la https://www.researchgate.net/publication/286191816_Looking_at_the_family_photo_album_A_resumed_theoretical_discussion_of_why_and_how.
- Sontag, S. (2014). *Despre fotografie*. București: Vellant.
- Scârnci-Domnișoru, F. (2016). Datele vizuale în cercetarea socială. *Presa Universitară Clujeană*. Disponibil la https://www.researchgate.net/publication/312473445_Datele_vizuale_in_cercetarea_sociala
- Woodham, A., King, L., Gloyn, L., Crewe, V., & Blair, F. (2019): We Are What We Keep: The “Family Archive”, Identity and Public/Private Heritage, *Heritage & Society*, DOI: 10.1080/2159032X.2018.1554405. Disponibil la https://eprints.whiterose.ac.uk/143686/13/18_03_2019_We%20Are%20Wha.pdf
- Zussman, R. (2006). Picturing the self: my mother’s family photo albums, *Contexts*, 5(4), 28-34. Disponibil la <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1525/ctx.2006.5.4.28>.